

Samvær set med plejebørns øjne

Stinne Lau Tvede, projektleder, Børnetinget

Søger man på ordet 'samvær' på hjemmesiden www.boernetinget.dk, viser det sig, at ikke ét eneste plejebarn har skrevet det ord. På Børnetinget skriver plejebørn ellers om stort set alt, hvad der rør sig, når man er plejebørn og ikke mindst børnenes egne forældre optager dem rigtig meget. Så det er ikke fordi, ingen skriver om det at være sammen med deres forældre. De bruger bare ikke ordet 'samvær'. Samvær er altså et voksen-ord. Det kan være godt at huske på, når man i det daglige – som familieplejekonsulent eller plejeforældre - snakker med børn om det emne.

Men det er ikke kun et spørgsmål om ord. Tilsyneladende tænker plejebørn ikke på samvær med forældrene på den måde man kunne forvente. Som noget der foregår i et bestemt afgrænset tidsrum og på særlige betingelser. Plejebørnene skriver utrolig meget om deres egne forældre på Børnetinget; om deres følelser for dem, deres skuffelser og forhåbninger, hvor tit de ser dem osv. Men de skriver sjældent om, hvordan det er, når de er sammen. Hvordan det foregår og hvordan det føles. Når de beskriver følelser er det oftest med den brede pensel – hvordan deres forhold generelt er til forældrene. Eller med den smalle – lige præcis når min mor gør sådan, så bliver jeg ked at det. Og når de skriver om samvær, er det oftest helt nøgternt som 'jeg ser min mor hver anden weekend'. Måske efterfulgt af et 'og det er fint' eller 'og jeg savner hende'.

Tvungen kontakt

Desværre er der dog en del, der skriver om, at de ikke ønsker at have kontakt til deres forældre men er mere eller mindre tvunget til det. En 24-årig mand skriver sådan:

"Som 16-årig blev jeg tvunget til at se min far en gang om måneden. (...) Jeg hadede bare den weekend. Jeg vidste, hvad der ville ske. Min far kunne ikke holde sig ædru i disse weekender. Men jeg fik at vide, at jeg bare kunne tage hjem, hvis det blev for meget, men kunne ikke. Jeg var psykisk bundet inde hos min far. Jeg følte, jeg ikke bare kunne tage hjem."

En 18-årig pige svarer:

"ligesom dig blev jeg tvunget til at se min mor. Min mor glemte vores aftaler eller kom for sent. og jeg blev såret hver gang og alligevel skulle jeg se hende." Senere er rollerne tilsyneladende byttet om og hun skriver: "min mor kan ikke overskue mig i hendes liv." Så nu er det efter morens ønske, at der ikke er kontakt. Og voksne kan ikke tvinges som børn.

En 16-årig pige skriver, at hun lever under jorden med denne begrundelse:

"Jeg stak af fra det sted, jeg blev anbragt, da de ville have, at jeg skulle snakke med min mor. Men min mor har mishandlet mig i knap 15 år af mit liv – både på den ene og den anden måde."

Et 13-årigt plejebarn skriver sådan:

*"Men jeg ser min far en gang hver 4. uge... (...)
Og jeg vil helst være fri, for jeg bryder mig ikke om ham. Jeg føler mig meget utryk ved ham, og han er meget irriterende grænseoverskridende..."*

Jeg føler bare, at han er en tilfældig mand, som jeg SKAL mødes med...

Og jeg kan ikke lide ham, og jeg VIL IKKE mødes med ham, men jeg kan ikke vælge det selv, før jeg er 15 år...

Men når jeg nu siger, at han virker som en tilfældig fremmed mand, så mener jeg det!

Nogen gange kysser han mig på kinden, og det vil jeg ikke ha'! Han går over mine grænser...

Det er jo ligesom ikke så fedt, at en eller anden gammel mand kysser én, vel?? (...)

Måske lyder det ikke af så meget, at jeg ser ham en gang om måneden, men for mig er det bare helt forfærdeligt lang tid....

Har I nogen idéer til, hvordan jeg skal overleve 1½ år endnu, mens jeg skal se ham en gang om måneden...?"

Et kun 10-årigt plejebarn skriver:

"Alle de gange, hvor jeg SKULLE over for at besøge mine rigtige forældre, fik jeg det dårligt, når jeg kom hjem til min plejefamilie igen... Og hver gang, jeg kom hjem til min plejefamilie, begynde jeg at græde, og jeg havde det, som om jeg havde kvalme og skulle kaste op... Hver gang, jeg fik at vide, at jeg SKULLE over at besøge mine rigtige forældre, fik jeg det meget, meget dårligt og begyndte at græde..."

Endelig skriver et 13-årigt plejebarn dette:

"Jep, jeg ser min far, og min mor har jeg ikke set i ca. 5 år... Men er også lidt ligeglad. Hun gør intet for at komme i kontakt med mig – og selv, hvis hun gjorde, så ville jeg afvise! Og det, at jeg ser min far, kunne jeg 100 pct. godt undvære."

Det er svært at vurdere, hvorvidt det sidstnævnte plejebarn har givet udtryk for sin modvilje, men af de andre citater får man indtrykket, at børnene har givet klart udtryk for, at de ikke ønsker kontakten til deres forældre. De taler om 'tvang' og at SKULLE besøge forældre og en enkelt er ligefrem stukket af for at undgå kontakten til sin mor. Det er meget stærke udsagn fra disse nuværende og tidligere plejebørn og man kan som læser sidde med indtrykket, at det er beskrivelser af overgreb mod børn. Overgreb der kunne have været undgået, hvis man havde lyttet mere til barnet.

Ønsker om mere samvær

Der er en lang række af breve, hvori børn giver udtryk for at savne deres forældre og gerne ville se dem oftere. At det ikke bliver sådan, skyldes dog ikke blot, at der ikke bliver lyttet til børnenes ønsker, men i nogle tilfælde også, at forældrene ikke magter mere kontakt. Et par eksempler på, at plejebørn ønsker mere kontakt, lyder:

"Min mor føler jeg ikke gider se mig. Vi har ikke set hinanden over en måned, fordi hun ikke har en lejlighed, men jeg har da foreslået hende at mødes, men dette viser hun ingen interesse. Her den anden dag blev hun sur, fordi jeg hellere ville se min far end at være sammen med hende. Hun begyndte også at skrive onde ting til mig." (15-årig pige).

"Jeg besøgte min far en gang om måneden af skyldfølelse", skriver en 19-årig plejedatter. Senere i sit brev skriver hun, "Jeg snakker meget sjældent med min mor, da hun ikke kan finde ud af sit liv. Min far har fået en søn, som åbenbart er mere interessant end mig." Der synes at ligge en

skuffelse over faren, der ikke giver pigen den opmærksomhed, hun kunne ønske. Samtidig er moren ikke i stand til eller villig til at holde en fast kontakt.

Begge disse citater viser, at det er komplekse følelser, der er i spil. Der er mange skuffelser og afvisninger hos begge parter.

Der er også adskillige eksempler på, at andre parter begrænser samværet med forældrene og den øvrige familie, som disse to citater er eksempler på:

"Min mor er syg, og min far har jeg ikke. Men min plejefamilie siger, at jeg ikke må se min mor mere end en gang om måneden i to timer, fordi at min mor er syg." (14-årigt plejebarn).

"Min far er [arbejde, hvor han er væk meget], så jeg ser ham faktisk også kun 2-3 gange om året, så ved godt hvordan du har det. Og ikke nok med det har jeg 3 søskende, men for kommunen må jeg ikke se dem, og jeg må kun komme hjem til min mor en gang, en dag, i 4 timer hver måned..!" (14-årig pige).

Der er ingen tvivl om, at begge disse børn synes, at de har alt for lidt samvær med deres mødre. Hos begge bliver dette savn måske også yderligere forværret af, at de ikke har en far med god kontakt til. Sågar hendes søskende bliver den ene udelukket kontakt til.

Om indholdet af samværet

Enkelte breve siger os noget om indholdet og kvaliteten af det samvær plejebørnene har med deres forældre. Nogle plejebørn giver fx udtryk for, at de ikke synes forældrene bruger nok tid sammen med dem, når de er hjemme:

En 13-årig pige fortæller, at hendes far gerne vil have hende hjem, men hun vil hellere blive hos plejefamilien, *"fordi der roder sådan, og han har aldrig tid til mig og mine søskende. Og så lyver han tit over for mig."*

En anden 13-årig fortæller, at hendes mor er *"mere sammen med veninderne end min lillebror og mig, når jeg altså er hjemme."*

Der er selvfølgelig også børn, der er glade for samværet og skriver, at de hygger sig med deres forældre. Men så kan andre personer ødelægge samværet. Det kan fx være egne søskende, der tager al opmærksomheden, og for en 13-årig pige er det farens nye kærestes 15-årige søn, der giver store problemer. Drengen kysser hende og tager på hende, og hun siger ikke fra, men synes, at det er dybt ubehageligt. Efter den episode har pigen mistet lysten til at besøge sin far.

Konflikter og beskyldninger er et andet tema i børnenes fortællinger om forældrene. Fx siger en 14-årig: *"Min far siger at mine plejeforældre lyver hele tiden"*.

En 12-årig pige skriver:

"jeg har det svært når jeg er ovre ved min mor og far. Min mor har tit fundet nye mænd og min far har ikke gjort andet end at bagtale min mor. Han spørger mig tit hvordan går det med din mor og hendes kærester?".

Pigen har svært ved at takle sin fars spørgsmål og flere skriver til hende, at de kender til at være midtpunkt i forældrenes konflikter og at det gælder om at sige fra.

Endelig er der citater som nedenstående, der ikke siger noget om indholdet af samværet, men blot illustrerer, at det kan være meget, meget svært at være sammen med sine forældre. Det vækker enorme følelser hos mange børn, som derfor har brug for ekstra omsorg i tiden efter. Langt mere end den omtalte plejemor har blik for:

"Jeg kan huske en weekend, hvor jeg havde været hjemme. Jeg kom i seng, og jeg lå og græd og slog og sparkede på væggen! Min plejesøster havde værelse inde på den anden side af væggen, så hun klagede jo! Min plejemor kom ind på mit værelse og bad mig om at tie stille. Gjorde jeg bare ikke! Så kom hun ind igen! Og sagde: 'Hvis ikke du tier stille, så kommer du ud på terrassen og sove, og i morgen ringer vi til Familieplejen, så kan du flytte!' Jeg blev så bange, at jeg siden ikke rigtig har kunnet græde, når jeg kom hjem!" (15-årigt plejebarn).

Generelt kan man opsummerende sige, at plejebørnenes breve viser, hvor svært samvær med forældre kan være for børnene og dermed hvor stor og vanskelig en opgave det samtidig bliver for plejeforældrene at takle. Både at forberede børnene så godt som muligt op til samværet, og at "samle dem op" efter samværet. Måske foregår der ting hos forældrene, som børnene ikke fortæller om, fordi det føles flovt – jf. pigen der bliver kysset og taget på af sin "nye bror" – eller pga. loyalitet overfor forældrene. Tavsheden stiller store krav til plejeforældrenes opmærksomhed, empati og tålmodighed.